

Science
Conference
2026

13–14 Feb 2026

International **scientific and practical conference**

- 1. Scientific technologies**
- 2. Economy**
- 3. Finance**
- 4. Mathematical analysis**
- 5. Technical sciences**
- 6. Pedagogy**
- 7. Psychology**
- 8. Philosophy**
- 9. Natural Sciences**

OpenAIRE | EXPLORE

www.d-pressa.com

International scientific and practical conference

Part 1
February 2026

Collection of Scientific Works

© International scientific and practical conference. 2026.

AMIR TEMURNING TASHQI SIYOSATI VA DIPLOMATIK FAOLIYATI: SHARQ VA G'ARB O'RTASIDAGI MUNOSABATLAR TAHLILI

Mirqodirov Mirkomil

Navoiy davlat universiteti Tarix fakulteti Tarix yo'nalishi 2b-guruh talabasi

Quljonov Ilyos Abdukamilovich

Navoiy davlat universiteti Tarix fakulteti o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur ilmiy maqolada Amir Temurning tashqi siyosati va diplomatik faoliyati Sharq va G'arb o'rtasidagi xalqaro munosabatlar tizimi doirasida tahlil qilinadi. XIV asr oxiri – XV asr boshlarida Temuriylar davlati mintaqaviy va xalqaro siyosiy maydonda muhim o'rin egallagan. Tadqiqotda Amir Temurning geosiyosiy strategiyasi, elchilik amaliyoti, Yevropa, Usmoniylar, Misr mamluklari, Xitoy va boshqa davlatlar bilan aloqalari manbashunoslik asosida o'rganiladi. Tizimli va qiyosiy tahlil metodlari asosida Temur diplomatiyasining o'ziga xos jihatlari va uning xalqaro siyosiy muvozanatni ta'minlashdagi roli ochib beriladi. Tadqiqot natijalari Amir Temurning tashqi siyosati faqat harbiy yurishlarga emas, balki puxta o'ylangan diplomatik mexanizmlarga asoslanganini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: Amir Temur, tashqi siyosat, diplomatiya, elchilik, xalqaro munosabatlar, geosiyosat, Temuriylar davlati.

Kirish

XIV asr oxiri va XV asr boshlarida Markaziy Osiyoda vujudga kelgan Temuriylar davlati qisqa vaqt ichida keng hududlarni qamrab olgan qudratli siyosiy tuzilmaga aylandi. Amir Temur nafaqat harbiy sarkarda, balki uzoqni ko'ra oladigan davlat arbobi va mohir diplomat sifatida ham tarixda o'z o'rniga ega. Uning tashqi siyosati harbiy qudrat, strategik ittifoqlar va diplomatik muzokaralarning uyg'unlashuvi asosida shakllangan.

Temur davrida Sharq va G'arb o'rtasidagi siyosiy, savdo va madaniy aloqalar faollashgan. Usmoniylar davlati, Oltin O'rda, Misr mamluklari, Xitoy (Min sulolasi), Hindiston va Yevropa davlatlari bilan munosabatlar Temur tashqi siyosatining asosiy yo'nalishlarini tashkil etgan.

Ushbu tadqiqot asosida Amir Temurning tashqi siyosatini tarixiy manbalar asosida tahlil qilish va uning Sharq hamda G'arb o'rtasidagi xalqaro munosabatlar tizimidagi o'rnini aniqlashni maqsad qilganmiz.

Tadqiqot vazifalari:

- Amir Temurning geosiyosiy strategiyasini tahlil qilish;
- Elchilik amaliyoti va diplomatik protokolni o'rganish;
- Sharq va G'arb davlatlari bilan munosabatlarni qiyosiy tahlil qilish;
- Temur diplomatiyasining tarixiy ahamiyatini baholash.

Asosiy qism

Amir Temur diplomatiyasi masalasi ko'plab tarixiy manbalarda aks etgan. Sharafiddin Ali Yazdiyning "Zafarnoma" asari Temurning harbiy va siyosiy faoliyati haqida muhim ma'lumot beradi. Mirxond va Xondamir asarlarida ham Temurning tashqi aloqalari keng yoritilgan.

Yevropa manbalarida, xususan, Ispaniya elchisi Rui Gonsales de Klavixo kundaliklarida Temur saroyidagi diplomatik marosimlar tasvirlangan. Zamonaviy tarixshunoslikda Amir Temur tashqi siyosati geosiyosiy strategiya nuqtai nazaridan baholanadi.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, Temur diplomatiyasi harbiy ustunlikni mustahkamlash, savdo yo'llarini nazorat qilish va siyosiy muvozanatni saqlashga qaratilgan bo'lgan.

Mazkur tadqiqot tarixiy-manbashunoslik va nazariy-tahliliy yondashuv asosida amalga oshirildi. Quyidagi metodlardan foydalanildi:

- Manbalarni tahlil qilish (solnomalar, elchilar kundaliklari);
- Qiyosiy tarixiy metod;
- Geosiyosiy yondashuv;
- Tizimli tahlil.

1. Geosiyosiy strategiya

Amir Temur tashqi siyosatda kuchli davlatlar o'rtasida muvozanat yaratishga intilgan. Usmoniylar davlatining kuchayishi Yevropa davlatlarini xavotirga solgan davrda Temur bilan diplomatik aloqalar o'rnatilgan. 1402 yil Anqara jangidan so'ng Temur Yevropa davlatlari bilan yozishmalar olib borgan.

2. Elchilik amaliyoti

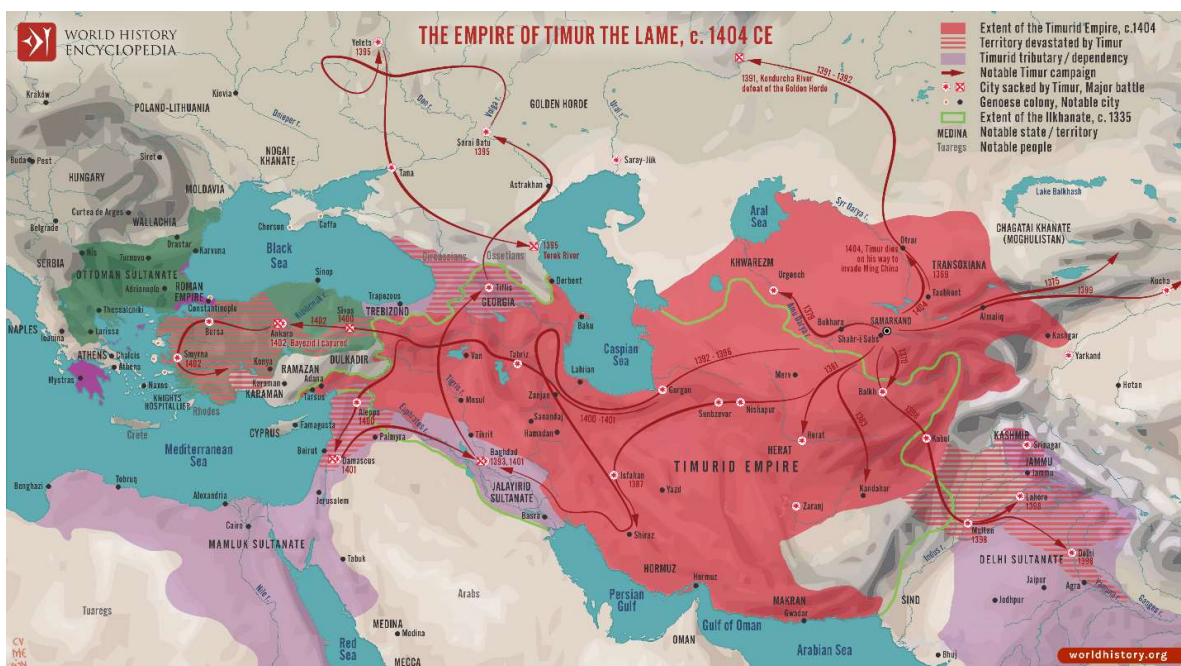
Temur saroyida elchilarni qabul qilish maxsus marosim asosida amalga oshirilgan. Diplomatik sovg'alar almashinuvi va yozma maktublar tashqi siyosatning muhim vositasi bo'lgan.

3. Sharq davlatlari bilan munosabatlar

Temur Xitoy bilan diplomatik aloqalar o'rnatishga harakat qilgan. Min sulolasi bilan elchilik almashinuvi rejalashtirilgan. Hindiston va Eron bilan siyosiy va savdo aloqalari yo'lga qo'yilgan.

4. G'arb bilan munosabatlar

Fransiya va Angliya qirollari bilan yozishmalar Temurning G'arb siyosatidagi muhim qadami bo'lgan. Bu munosabatlar savdo va harbiy ittifoqqa qaratilgan edi.

1-rasm. Temuriylar davlati hududi va asosiy diplomatik yo'nalishlar (XIV–XV asrlar).

Ushbu xarita Temuriylar davlatining XIV asr oxiri – XV asr boshlaridagi hududiy qamrovini hamda asosiy diplomatik va savdo yo‘nalishlarini aks ettiradi. Xarita orqali davlatning Markaziy Osiyo, Eron, Iroq, Kavkaz va Hindiston hududlarini o‘z ichiga olgani ko‘rinadi. Shuningdek, Ipak yo‘li orqali Sharq va G‘arb bilan bog‘langan savdo tarmoqlari Temur diplomatiyasining iqtisodiy asoslarini namoyon etadi. Bu hududiy kenglik Amir Temurning xalqaro siyosatda faol va strategik o‘rin egallaganini ko‘rsatadi hamda uning tashqi siyosati geosiyosiy muvozanatni ta‘minlashga qaratilganini tasdiqlaydi.

Xulosa

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, Amir Temurning tashqi siyosati harbiy yurishlar bilan cheklanmagan, balki puxta o‘ylangan diplomatik mexanizmlar bilan boyitilgan. Temur Sharq va G‘arb o‘rtasida siyosiy ko‘prik vazifasini bajargan.

Asosiy xulosalar:

- Temur diplomatiyasi geosiyosiy muvozanatni ta‘minlashga qaratilgan;
- Elchilik amaliyoti markazlashgan va tizimli bo‘lgan;
- Savdo yo‘llari tashqi siyosatning asosiy omili bo‘lgan;
- Temur xalqaro munosabatlarda strategik pozitsiyani egallagan.

Amir Temurning tashqi siyosati zamonaviy xalqaro munosabatlar nazariyasi nuqtai nazaridan ham dolzarb ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Яздий Шарафиддин Али. Зафарнома. – Т.: Фан, 1997. – 432 с.
2. Мирхонд. Раузат ас-сафо. – Т.: Шарқ, 2003. – 512 с.
3. Хондамир. Хабиб ас-сияр. – Т.: Фан, 1998. – 640 с.
4. Бартольд В. В. Туркестан в эпоху монгольского нашествия. – М.: Восточная литература, 1963. – 728 с.
5. Манц Б. Восхождение Тимура. – М.: Восточная литература, 2007. – 384 с.
6. Ахмедов Б. История государства Тимуридов. – Т.: Университет, 2000. – 312 с.
7. Abdullayev U. AMIR TEMUR DAVLATI TASHQI SIYOSATINING NAZARIY MODELLARI //SHOKH LIBRARY. – 2025. – Т. 1. – №. 11.
8. Isaqjonovich I. F. AMIR TEMUR DAVRIDA XAVFSIZLIK MASALALARI //Новости образования: исследование в XXI веке. – 2025. – Т. 4. – №. 40. – С. 521-526.
9. Buriyevna M. S. et al. AMIR TEMUR SIYOSATI VA DAVLAT BOSHQARUV SABOQLARI //MILLIY IFTIXOR. – 2025. – Т. 1. – №. 3. – С. 74-76.
10. Absamat o‘g‘li A. A. AMIR TEMUR DAVLAT BOSHQARUVIDA XALQARO MUNOSABATLARI //Ustozlar uchun. – 2025. – Т. 75. – №. 1. – С. 24-31.
11. Absamat o‘g‘li A. A. TEMURIYLARNING YEVRIPA MAMLAKATLARI BILAN ALOQALARI //Ustozlar uchun. – 2025. – Т. 75. – №. 1. – С. 48-51.
12. Ravshanov F., Xidirov Z. TARIXIY GEOSIYOSATDA MARKAZIY OSIYO //Scientific journal of the Fergana State University. – 2025. – №. 4. – С. 54-54.